

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De miserationibus, & lachrymis. De varijs generibus lachrymarum. Capvt
XL.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

Ἡ τις ὄφρανον ὑπὸ τῷ πατρὸς καταλει-
φθέντα παραβοδσα νήπιον, διέδρον ἐπὶ σαι
χίρα & τοὺς ἐπὶ τῷ πατρὸς ὄφρανον ἀννήψα
πόνος, εὐ μήτηρ μόνον, ἀλλὰ καὶ πατήρ, & ἀ-
δελφός, καὶ ὄφρανον, καὶ ἀδελφὴ, καὶ πάντα τὰ
φιλάτατά Γεγενομένην.

Cum te, inquit, tenella admodum aetate,
pupillum à patre relictum suscepissem, vidua
permanfi, educationis labores perituli, nec
matris tantum, sed patris, fratris, nutricis, so-
roris, omnium denique carissimarum necessi-
tudinum loco fui.

Tam illud excelsum, quod ait, se si hoc
beneficio affecta moriatur, corporis solutam
compagibus in beatorum, purum candidum-
que domicilium esse migraturam, vbi sanctis
illis, & immortalibus animis, filij pie-
tatem narret, & à Dijs meritas imporet gra-
tias.

Contrà, si repulsam patiat, actum esse
de sua vita, aduenisse tempus, quo sibi vio-
lentas manus inferat, & filio vtrices mater-
nae caedis relinquat furias, quae cum nusquam
seculo animo consistere patiantur. Postremo
Deos inuocat, vt eam mentem dent filio, quae
cum sua gloria, & reipubl. salute consen-
tiant.

Magni planè artifices, qui tamen in hoc
argumento multum differunt. Titus Lilius,
acuminum studiosus, rem breuissimè con-
stringit, pugnax, suauis, ingeniosus. Diony-
sius, laxior est, & in plerisque vastus, affectus
tamen habet valde graues, & vehementes.
Plutarchus mediocritatem sequitur, nec stri-
ctior est, nec prolixior, sermo illi grauis,
honestus, efficax, qui nec luminibus caret,
nec acumina desiderat, tractu autem Liuii,
speciosior est.

Comparan-
tur in hac
Volumnia
oratione
tres magni
artifices.

De miserationibus, & lachry-
mis.

De varijs generibus lachrymarum.

CAPVT XL.

D Euenimus ad eum affectum, in quo
sapius triumphare solet maximorum
Oratorum industria, siquidem dolorē ex
alienis praefertim malis imprimere, misera-
tionem concitare, lachrymas clicere grandis

est, & felicitis eloquentiae, nec immerito La-
chryma auditorum nominantur laudes orato-
ris.

Primum igitur, quod ab Antonio Impe-
ratore apud Herodianum praclare dictū est,
τὸ ἀνδρῶπιον φύσει ἔλειον. Homo animal
est natura misericors. Hoc cum suae miseriae
docuerunt. Quid enim est homo, nisi quod
omnium ore iactatur, mutationis imago, tē-
poris spoliū, inuidiae, & miseriae trucina,
phlegma, & bilis, imbecillum corpus, & fra-
gile, nudum, suapte natura iacere, alienae
opis indigens, ad omnem fortunae contume-
liam proiectum. Huic partim bonorum ab-
sentia, partim ingruentium malorum pro-
cella, partim quotidiani casus, partim etiam
ipsi (si nihil aliud imminet) humores cor-
poris, satis longam mœrorum telam texunt:
quos vt aliqua ex parte alleuet natura, la-
chrymas dedit, atque eas dum profundit, eua-
porat affectus, & insiti doloris particula in a-
lienū pectus deriuatur. Duo autem sunt
genera lachrymarum, quas per Irriguum su-
perius, & inferius significatas, in sacris agno-
scit D. Gregorius. Ex irriguo superiori fluunt
lachrymae, purae, caelestes, liquidae, quarum
fons est Dei amor, siue ob Christi desiderium,
dilectionisque ardorem, siue ob tormentorū
Domini miserationem dimanent.

Herod. im-
orat. An-
ton.

Senec. ad
Mart. c. 11.

Duo lachry-
marum ge-
nera.
Iosue 15. 19.
Greg. 1. 3.
dial. c. 34.

Dulces verè lachrymae, quas caeli margâ-
ritas Basilius, vinum angelorum Bernardus
appellat. Qui has excitare conantur sacri O-
ratores, nisi diuinis nitantur praesidijs, aquas
è pumice postulabunt.

Basil. de
Magdal. la-
chym.
Bern. in
Cantic.

Aliae lachrymae sunt humanae, & profus
naturales, quae ex causis humanis, & natura-
libus fluunt.

Est enim lachryma proprie, humor ex ca-
lesfactione humidi, ac teneri cerebri, distil-
lans per oculos; quae calefactio, si vehemen-
tior fuerit, ita vt cerebrum exsiccet, lachry-
mis est impedimento: ex quo fit, vt viri in
dolore, & iracundia sletus non effundant.

Lachryma
definitio.

Alios etiam ingens animi mœstitia, &
stupor ita confundit, calorisque vim com-
primit, vt nullus sit lachrymis locus. Contrà,
vbi cerebrum mediocriter calidum est, hu-
midum, molle, ac tenerum, facilius erumpunt.

Lachryma-
rum causa.

Accidunt etiam nonnunquam ex vento
valido, ex fumo, ex aduersa valetudine, ex in-
temperanti risu, quo cerebri humiditas in-
calefcit: Sed maximè ab affectionibus excu-
tiunt.

tiuntur, quales sunt amor, desiderium, ira, inuidia, pudor, lætitia, & ea, quæ hic principem locum obtinet miseratio. Extant, & fictæ lachrymæ, quas tanquam ex vero affectu hypocritæ nonnunquam ciete solent, quales sunt Polydori in Hecuba apud Euripidem. Multi enim administris cerebri humoribus, quod ait ingeniosus Poeta.

Vt flerent oculos erudiere suos.

De industriis miserationum.

Ac primum, quid circa personas, & res considerandum.

CAPVT XII.

Lachrymula vis.

Lachryma nihil fermè tenuius esse videtur, utpote, quæ sit aquæ guttula quamprimum exarescens; Tam violenta tamen plerunque in intimos sensus, mentesque permeat, ut ea ipsa emolliat, quæ nullis viribus expugnari posse videbantur.

Non est igitur minimi ingenij, nec industria, hos motus appositè concitare. Frustra sudant multi, & omnem (quod aiunt) lapidem mouent, ut lachrymas excutiant, cum tamen se potius deridendos in sua flebili monodia præbeant, quam illos fletus exprimant.

Delicata est omninò hæc permotio, atque ut violentia, & imperio reprimi non potest, sic neque importunis clamoribus, & exultationibus excitari.

Nihil opus est multum monere auditorem ut fletat, non iustus hic erumpit, sed suoapte ingenio excitatus, sensim, & leniter eliquatur affectus. Loquaces illi sapius, & flebiles nugatores sicis audientur oculis. Vna però sententia cum affectu pronuntiata, vel silentium ipsum cum decoro actionis efficiet, quod verbosa minimè poterit oratio.

Hoc igitur motu, ut congrua ratione uti possimus, primum personarum, si quando aliàs diligens habenda est ratio.

Parum apti sunt, ut iam dixi, ad miserationis affectus, primum summè felices, qui nihil dum in rebus humanis acerbitatis, sed compositis ad arbitrium omnibus, secundissimos cursus tenere; nihil enim ad se lachrymas attrinere putant, sed perpetuæ cuiusdam securitatis imagine, aliorum miseras negligunt, & nihil durius ad auriculas aduertunt.

Secundum locum tenent, qui in extremas deuenere calamitates, ut iam neque timendi, neque sperandi ullam occasionem habeant, sit enim nescio quo pacto, ut diutinis malorum sensibus hebetati, ad flexibiles motus obstupefiant.

Tertiò numerantur homines acutuli, prudentes, ingeniosi, fati, veteratores, eruditi, qui rarius, & difficiliter istos affectus admittunt, ita sunt alijs rebus affluenti.

Contra ad lachrymas procliuus sunt, primum boni viri, secundum vetus Græcorum nec ad leproverbiū, Ἀγαθὸν δ' ἀπὸ δάκρυοι ἀνδρῶν ἐγγ. chrym. Habent enim cereas animas, & ad miserationum motus flexibiles.

Deinde, multa olim, & grauiā passi cætorum miseris, ubi occurrerint promptius commouentur. Reddit enim prioris fortunæ quoddam vestigium, & imago, quæ intimis implicita sensibus misericordiam in aliorum casibus, ex fortunæ similitudinæ facilius excitat.

His accedunt imbecilles qui que, & timidi, ut senes, pueri, scemina, orbi, debiles, ex suo enim statu alios metiuntur, & dum timent, ne quid sibi miseriarum eueniat, ad alios miseratione subleuandos longe sunt paratiores.

Adde omnes, qui bonis artibus, & teneris studijs sunt inuoluti, nisi fortè rebus similibus audiendis affluenti incipiunt ista negligere. Hoc igitur imprimis nauo, & prudenti oratori considerandum erit, cum quibus aget personis, ne corneas fibras frustra conetur titillare, sed eas impellat, quæ tanquam nubes aqua fœtæ, & leniter à ventis agitata, in miserationes & fletus facilius resoluantur.

Quod autem attinet ad ea, quæ vulgo miserationes concitare solent in genere, sunt omnia ἀναίρητα, ut appellat Aristoteles, hoc est, quæ perdendi perimendique vim habent: quales sunt morbi, alimenti indigentia, senectus, supplicia, cruciatus, solitudo ab amicis, deformitas, & debilitatio membrorum, mentis alienatio, & cætera, quæ in animos corpora, & fortunas cadere solent, quorum malorum amplissima seges, & nusquam in alijs animantibus, quam in homine fecundior.

Augentur porò ista ab adiunctis, vel personarum, vel locorum, vel temporum, vel finis, vel modi.

Personarum, ut si maxime innocens sit, qui miser est, si nobilis rei militaris gloria, si sapientia, si

Qui ad miserationes inepti. Vide Arist. 2. Rhet.

Quæ miserationes concitare solent in genere

Fundamentum miserationis